

Spreektekst Hans de Boer – Financiële Poort – 24 februari 2015

De financiële sector als groeisector

1. Introductie

Dames en heren, veel dank voor de uitnodiging hier te mogen spreken tijdens de 16^e bijeenkomst van de Financiële Poort. Ik zie dat Nieuwspoort met deze bijeenkomsten een eigen verdienmodel heeft ontwikkeld, want naast de Financiële Poort zijn er zelfde bijeenkomsten voor andere sectoren, zoals Bouwpoort en ook Industrieport. Nieuwspoort doet goede zaken. Zelfs VNO-NCW laat zich eens per jaar door Nieuwspoort strikken. Maar vanavond wil ik het over het verdienvermogen van de financiële sector hebben.

2. Onze groeiambitie

- VNO-NCW heeft de ambitie om van Nederland het meest welvarende land ter wereld te maken. Wij denken dat Nederland alles in huis heeft om dat te bereiken. Er is ongekend veel ondernemerschap in Nederland, meer dan ooit te voren. En we hebben vele sterke sectoren waarmee we in de wijde wereld nog veel meer mooie producten - goederen en diensten- dan nu kunnen leveren. We spreken dan over Grenzeloze Groei. Met de wereld als afzetgebied zijn er mogelijkheden te over. Die ambitie van meest welvarende land ter wereld is economisch, maar vooral ook maatschappelijk geïnspireerd. Als je welvend bent, dan zijn er banen en creëer je ook de basis voor een land dat mondiaal wordt herkend en erkend door zijn aantrekkelijk, tolerant en uitdagend leefklimaat.
- De vraag vanavond is wat de rol van de financiële sector in een groeiplan voor Nederland kan zijn. Moet U uitsluitend een -natuurlijk voortreffelijke- dienstverlener zijn voor de Nederlandse reële economie, die het geld dan maar moet verdienen. Of kunt U net zo goed een groeisector zijn, door net als andere topsectoren met sterke dienstverlening de internationale markten te bedienen. Om het wat scherp tegenover elkaar te zetten : gaat U voor een nutsperspectief of een ondernemend groeiperspectief?
- Tien jaar geleden, in 2005, twijfelde niemand eraan dat de financiële sector een topsector was : een sector met een rijke traditie, waar geheel Nederland van links tot rechts trots op was. Op aandringen van minister Wouter Bos is in 2007 nog Holland Financial Centre opgericht, een eigen publiek-private club om de Nederlandse financiële sector op het internationale niveau een prominente plaats te laten behouden. De ambitie? Na London moest Nederland het belangrijkste financiële centrum in Europa zijn. Laatst werd mij uit onverdachte bron nog toegefluisterd dat de Nederlandse financiële sector internationaal inderdaad toonaangevend was, vooral vanwege zijn innovatievermogen. Ik zeg expres toegefluisterd, omdat het blijkbaar niet meer gepast is, zo met trots over de sector te spreken.

- Het is evident dat de wereldwijde financiële crisis ook een stevige impact heeft gehad op de Nederlandse financiële sector. En natuurlijk is er leergeld betaald voor onevenwichtig handelen bij diverse spelers, maar wanneer we de zelfstandige groei­kracht van de financiële sector niet op waarde schatten, maken we écht een fout. Een econoom zou zeggen dat we onze comparatieve voordelen moeten uitnutten. En dat is onze financiële sector - in brede zin : banken, verzekeraars, pensioeninstellingen, private equity, trustsector, etc.-. Is het in het zevende jaar na de val van Lehman Brothers geen tijd om weer ambitieus te durven zijn ?

Daarvoor wil ik vanavond een pleidooi houden. Laat ik beginnen door vijf waarnemingen met U te delen, daarna elementen van een toekomstperspectief schetsen, en tenslotte stilstaan bij de vraag wat tussen droom en daad in de weg staat.

3. Vijf waarnemingen over de financiële sector als groeimotor

A. Dubai : 1990-2002-2013 (drie foto's) : hoe de financiële sector een groeimotor is.

Even een uitstapje naar buiten. Ter illustratie van de financiële sector als groeimotor.

- Dubai in 1990 : een kale vlakte, de rijkdom werd nog voornamelijk verdiend met de olie-inkomsten.
- Dubai 2002 : het zakencentrum wordt opgebouwd, maar nog steeds een bouwput
- Dubai 2013 : de financiële centrum van het Midden-Oosten !

Dubai (2,1 miljoen inwoners) is nu een van de meest welvarende steden in de wereld. Nog maar 5 % van de inkomsten van Dubai zijn olie-inkomsten. Dubai heeft flink geïnvesteerd in handels­verbindingen, luchtvaart en toerisme, maar nog meer in de financiële sector. Dat heeft niet alleen glanzende kantoren opgeleverd. Die kent Abu Dhabi inmiddels ook, maar daar zijn de resultaten minder gunstig. Dubai heeft ook geïnvesteerd in zijn aantrekkelijkheid als vestigingsklimaat voor financiële dienstverleners door een aantrekkelijk fiscaal klimaat, concurrerende wet- en regelgeving en proportioneel toezicht daarop. Daarmee profileren zij zich nu als financiële hub van het Midden Oosten. En dat heeft een enorme aantrekkingskracht gehad. De foto's spreken boekdelen: in 1990 stond er amper iets, nu enorm zakelijk en financieel dienstencomplex. De financiële sector is de groeimotor !

B. Nederland : 1611-2008 : de financiële sector was gewoon een topsector

Nederland kent een rijke financiële historie van meer dan 400 jaar. Bijna vierhonderd geleden – in 1611 - ontstond vanuit de behoefte om de scheepvaart naar ‘De Verre Oost’ te financieren de eerste echte kapitaalmarkt ter wereld: de Amsterdamse beurs. Door de jaren heen heeft de financiële sector bijgedragen aan de internationale expansie van ons bedrijfsleven door bedrijven over de hele wereld bij te staan met hoogwaardige dienstverlening. Waar Heineken Amerika veroverde, Shell pionierde in Rusland en het Midden Oosten, is de financiële sector hen gevolgd. Ons bedrijfsleven is in haar expansie goed bediend door ons financiële en zakelijk dienstencomplex. Niet alleen door het adviseren en het financieren van fusies en overnames, maar ook door een rol te spelen in de

handelsfinanciering. Zonder concurrerend exportkrediet en exportverzekeringen hadden we nooit kunnen uitgroeien tot het handelsland dat we nu zijn.

Maar zoals het in Dubai is gegaan, is ook de financiële sector een groeimotor op zichzelf geworden. De productiviteit per uur ligt 2,5 keer hoger dan gemiddeld in de Nederlandse economie. Dat levert dus grote verdiensten op, veel meer dan met vele andere takken van sport. Tot 2008 vonden we het slim om met deze hoogproductieve activiteiten grote afzet, juist ook buiten Nederland, te genereren. Daarna lijken we in "Small is Beautiful" te zijn vervallen.

C. Nederland 2015 : financiële sector op beklagdenbank, maar nog altijd geweldig groeipotentieel

Daarmee kom ik tot mijn derde waarneming. De financiële sector anno 2015 : bijna 20 % minder mensen (nu nog 250.000 werknemers) dan in 2007. De bankbalansen grofweg 1.000 miljard kleiner. De banken worden klein gehouden, het licht in de ogen niet gegund.

Verzekeraars hebben imagoschade opgelopen, en hoewel orde op zaken is gesteld, schud je het vertrouwensverlies niet makkelijk af. Voor de pensioensector geldt terecht of onterecht hetzelfde : de verwachtingen over de pensioenen konden niet worden waargemaakt. De trustsector wordt vereenzelvigd met brievenbusmaatschappijen, en staat daardoor net zo goed onder druk. In de lijstjes van meest aantrekkelijke werkgevers blijken studenten zich nu een stuk minder aangetrokken voelen tot de financiële sector dan voor de financiële crisis.

Natuurlijk zijn er fouten gemaakt, en zaken voor verbetering vatbaar, maar Nederland blinkt wel uit in masochisme. Zouden ze in London ook zo omgaan met het financiële verdienvermogen ?

We moeten met een open blik kijken naar waar we goed in zijn en dat benutten !

Ik heb afgelopen tijd eens rondgevraagd waar de Nederlandse financiële sector nu écht goed in is. Een kleine opsomming van wat ik opving:

- Op het gebied van *agro&foodfinanciering* zijn wij nog steeds een partij waar je wereldwijd niet omheen kunt.
- We leveren zeer hoogwaardige kwaliteit op het gebied van *private banking, handelsfinanciering, high frequency trading*.
- We hebben *het beste en goedkoopste betalingsverkeer ter wereld*.
- We hebben *een enorm veelzijdige verzekeringssector*, die in staat is om risico's bij bijna elke economische activiteit af te dekken.
- En *onze trustkantoren maken met hun excellente dienstverlening* mogelijk om geldstromen bij bedrijven te optimaliseren. Nederland heeft helemaal niet de bedoeling om met fiscaal trapezewerk maximaal bij te dragen aan profit shifting naar belastingparadijzen. Van dat imago dat ons wordt aangewreven, moeten we zelfs helemaal af. Wat dan onder de korenmaat blijft is de kwaliteit van de dienstverlening. Hoe kunnen we sectoren beschuldigen van excellente dienstverlening?

- Ook hebben we *een van de beste pensioenstelsels van de wereld*, met veel kennis en hoogwaardige werkgelegenheid. De bestaande uitkeringsovereenkomst moet weliswaar worden gemoderniseerd, daar laten sociale partners teveel liggen. Maar aan de pensioenexpertise bij *de grote pensioenuitvoerders* ligt het niet. Dat zijn *'sleeping beauties'* voor *afzetgroei op buitenlandse markten*. Waarom de grote pensioenconcerns niet veel meer op de buitenlandse markten actief worden, ontgaat me.

D. Financiële sector : Piketty proof : bij uitstek geschikt om te profiteren van de sterkere groei in de wereldeconomie

De pensioensector geeft wel op een andere wijze een les. Men heeft ruim voor de analyse van de heer Piketty begrepen dat R groter is dan G . Beleggingsrendementen zijn door te profiteren van de mondiale economie groter dan de economische groei in Nederland. Wij vinden zelfs dat de pensioensector met dat inzicht wat overdrijft door de Nederlandse hoorn waaruit ze drinken, teveel links te laten liggen. De juiste balans moet altijd worden aangehouden ! Maar wat men ondertussen wel illustreert, is dat juist de financiële sector bij uitstek geequipped is om in te spelen op de mondiale groei. En daarmee kan je veel welvaart naar Nederland halen. Blijven we in Nederland nu steken op een groei van een mager procentje, de wereldeconomie groeit dit jaar met 3,5 procent en het handelsvolume zelfs een vier procent.

E. Nederland op 1 qua welvaartspositie: grenzeloos groeien: de wijde wereld in !

Waarneming 5 is een open deur van jewelste. Wil Nederland meekomen en het meest welvarende land van de wereld worden, dan kunnen we niet volstaan met het bedienen van 17 miljoen mensen. Dat moet natuurlijk excellent gebeuren, we willen goed worden bediend. Maar voor een land waarvan nu al een derde van het nationale inkomen komt uit het buitenland, is het geen nieuws dat de blik ook naar buiten moet. Deze les uit het verleden, moet nu *een gebod* worden. Elke activiteit en sector, zelfs de zorgsector en het onderwijs, heeft de dure plicht om zich af te vragen of ze er in het buitenland ook geld mee kunnen verdienen. Voor een sector als de financiële sector moet dat geen issue zijn.

3. Wat moet er gebeuren? Wat zijn de mogelijkheden ?

Dames en heren. Met een historie van meer dan 400 jaar kan het niet zo zijn dat 7 magere jaren ons stekeblind maken voor de betekenis van de financiële sector voor de welvaart in Nederland. Zeer onterecht is de financiële sector enige jaren geleden afgeserveerd als een van de topsectoren van ons land. We moeten nu gewoon weer erkennen en herkennen dat de financiële sector een topsector is en als zodanig behandeld moet worden.

De sector zelf kan daaraan werken door te *innoveren* en te *internationaliseren* en voort te bouwen op bestaande sterktes. *Op onderdelen zult U zich moeten heruitvinden. U weet dat beter dan ik. Als buitenstaander kan ik slechts een paar elementen aantippen.*

Eerste spoor gaat over innovatie, of modernisering.

- Innovatie en productvernieuwing zijn voor de financiële sector van onverminderd groot belang, en misschien nog wel belangrijker door de toegenomen transparantie en afrekencultuur. De IT- revolutie, de grote gamechanger, zal ook de businessmodellen in de financiële sector op zijn kop zetten. We hebben daarvan nog maar het begin gezien. Wie niet meegaat in de digitale wereld, heeft geen toekomst. Uitdaggers te over. Zie bijvoorbeeld Google, die bepaalde *bancaire activiteiten* wil gaan ontplooien. Dat kunnen we niet tegenhouden, maar moeten we ook niet willen tegenhouden. Met digitaal bankieren – de mooie apps- lopen de Nederlandse banken gelukkig voorop.
- Met Big Data moet en kan banken weer de ruimte worden geboden om weer te kunnen financieren op basis van verdienpotentieel van klanten. Met financiering louter op basis van de financiële track record van klanten in het verleden, op basis van gerealiseerde financiële kengetallen, vindt financiering plaats door de achteruitkijkspiegel. Daarmee draagt U niet bij aan de nieuwe groei. En dat moet wel.
- De mogelijkheden liggen er. Met het *grootste internetknooppunt ter wereld* in Amsterdam en onze goede dataprotectie hebben we ‘goud’ in handen om als eerste de vernieuwing aan te gaan en daarmee marktaandeel te winnen. Vertrouwen is in de digitale omgeving een sleutelement. Met een internetknooppunt met de aller veiligste technologie binnen handbereik kan Nederland zich als financieel knooppunt weer op de kaart zetten...zoals het vroeger was : “Alles kan hetzelfde blijven, wanneer je maar verandert”
- Daar hoort voor mij ook bij om te onderzoeken in hoeverre de *commoditytrading* – de handel in grondstoffen – die nu vooral in Zwitserland plaatsvindt, te koppelen is aan deze excellente ICT-infrastructuur. Daarmee zouden de daadwerkelijke grondstoffenstromen die onder meer door de Rotterdamse haven lopen kunnen worden verbonden met de handel en de financiële afwikkeling ervan. Voor de trustsector een nieuwe kans ?
- Ik zie tegelijkertijd heel goed dat het financieringslandschap veelzijdiger moet worden dan nu het geval is. Meer mogelijkheden voor risicodragende financiering buiten het bankwezen om. Waar nu 80 % van de mkb financiering via de banken gaat, moet dat meer evenwichtig naar zeg 60 %. Dat betekent ook:
 - ruim baan voor private equity -de participatiemaatschappijen-;
 - bouwen aan een bredere en diepere kapitaalmarkt met de beurs;
 - veel ruimte voor securitisatie, met rating van MKB leningen op basis van SBR;
 - echt ruimte geven aan nieuwe platforms als kredietunies en crowdfunding.

Hierover moeten we het met elkaar hebben op de Ondernemingsfinancieringstop die we deze lente organiseren met MKB Nederland en de NVB. Zo kunnen we inspelen

op de zg. Kapitaalmarktunie, waaraan in Brussel wordt gewerkt. Op één been –die van de Bankenunie- is het moeilijk staande te blijven.

- In *de verzekeringssector* heeft de digitalisering al geleid tot meer transparantie en daarmee een intensievere concurrentie op kwaliteit en prijs van producten. Maar daar zijn we er nog niet mee. Ik ben dan ook blij om te zien dat het Verbond van Verzekeraars het initiatief tot een *Innovation Lab* heeft genomen, dat later dit jaar geopend zal worden. Daarmee wordt de modernisering van de sector aangejaagd.
- De *pensioensector* heb ik net al de ‘sleeping beauty’ genoemd. Nederland heeft hier zeer veel expertise, maar de innovatie gaat te langzaam. Dat heeft alles te maken met de inrichting van het pensioenstelsel, en de regulering. Maar de sector zelf mag de schroom ook afschudden. Als voorbeeld noem ik het eigen huis waar nu met het verplichte aflossen huiseigenaren massaal vermogen gaan opbouwen. Met vernieuwende producten kan dat vermogen worden omgezet in pensioeninkomen. Ik roep de pensioensector op met nieuwe innovatieve pensioenproducten te komen, die beter toegesneden zijn op de uiteenlopende individuele pensioenbehoefte, Dat kan mooi producten opleveren, die wereldwijd af te zetten zijn.

Mijn tweede spoor gaat over internationalisering.

We hebben dus *world class* kennis heb ik mij laten vertellen. Waarom bouwen we daar dan niet op voort? Waarom zoeken we het niet nog meer in het buitenland?

- Willen we van de financiële sector weer een internationaal bloeiende sector maken, dan moet het roer wel om en moeten we de financiële sector weer waarderen als een kracht van de Nederlandse economie. Natuurlijk hoort daar bij dat de klant centraal moet staan. Eigenlijk bedoelen we dan te zeggen dat de financiële producten niet voor verrassingen moeten zorgen bij klanten. Voor elke onderneming geldt dat er “value for money” moet worden geboden. Maak daar als Nederlandse financiële sector een handelsmerk van. Juist dan is er alle ruimte om internationaal te expanderen.
- Daarbij moeten we ook inzetten op een strategie die bedrijvigheid naar Nederland haalt. Door concurrerende wet- en regelgeving die niet verder gaat dan wat Europa wil, door efficiënt en slim toezicht, en door ondernemingen de ruimte te geven om te ondernemen. We moeten de sector juist als enorme winstpost zien in plaats van een verliespost. De stuwende kracht van een sterke financiële sector kan enorm zijn. En dan praat ik over bedrijvigheid, banen en welvaart.

4. Waar moeten we mee ophouden ?

Groeibelemmingen.

Ik tref echter helaas de afgelopen zeven jaar veel groeibelemmingen aan voor de financiële sector. De financiële crisis heeft geleid tot een regelgevingsreflex vanuit de overheid en de toezichthouders om maar controle proberen te krijgen op de sector.

Na de crisis stonden overheid en toezichthouders voor de opgaven de *checks and balances* opnieuw in te richten. Natuurlijk heeft de financiële crisis terecht geleid tot een beter framework voor beheersing van macro-risico's. Aan het voorkomen van financiële zeepbellen die uit elkaar spatten en groot leed veroorzaken, moet natuurlijk veel aandacht voor zijn. Vergroten van het weerstandsvermogen van banken, verzekeraars en pensioenfondsen is op zich prima. Dat doe je echter makkelijker vanuit groei dan vanuit krimp. Dat is een kwestie van *time management*. Ik ben de laatste die zou willen beweren dat dit beleid allemaal onzinnig is.

Waar ik tegen ageer, is wanneer het ontaardt in gedetailleerde micro-regulering en toezicht. Dat haalt het verdienvermogen van de sector onderuit. Zo wordt het paard achter de groeiwagen gespannen. We moeten een nieuw evenwicht zoeken tussen de ruimte om financieel te ondernemen en de goede checks en balances om maatschappelijke risico's af te dekken.

Want wat de afgelopen jaren gebeurd is, lijkt sterk op een **strafexpeditie** voor de financiële sector. Ik noem een paar voorbeelden:

- De bankbelasting is een strafheffing op de sector zonder dat daar rationele gronden voor zijn..
- Met *de wet beloningsbeleid* neemt de overheid een deel van het HR-beleid van de sector in handen, en gaat daarbij nog eens verder dan andere landen en Europa. We hebben de strengste wet van Europa. Dat moet het je niet verbazen dat talent niet meer voor Nederland kiest.
- Het aannemen van mensen wordt ook door de toezichthouder geregeld in de vorm van *de geschiktheidstoets*. Blijkbaar zijn ondernemingen zelf niet meer in staat om te kijken wie er geschikt is om in de *board* van de onderneming te gaan zitten. Ambtenaren van de toezichthouder gaan zeer subjectief beoordelen of iemand “authentiek” en “omgevingssensitief” is en zijn of haar “morele kompas op orde” is. Wanneer straks op basis van nieuwe wetgeving de toezichthouder mensen tijdelijk mag gaan schorsen, is het hek helemaal van de dam. Wie wil aandeelhouder zijn van een onderneming waarvan de leiding door buitenstaanders op elk moment van de dag van hun job kunnen worden gehaald ?
- We gaan met deze maatregelen stelselmatig verder dan Europese wetten, waardoor de Nederlandse financiële sector erger wordt aangepakt dan in het buitenland. *Nationale goldplating*. Niet alleen verstoort dit het level playing field van onze eigen bedrijven, ook het vestigingsklimaat en de concurrentiekracht worden zo ondermijnd.

Met een stortvloed aan complexe wet- en regelgeving maak je het de sector al moeilijk om de binnenlandse economie te faciliteren, laat staan dat we toekomen aan internationale expansie. En daarmee schieten we onszelf in de voet. *We laten kansen op groei onbenut, kansen voor welvaart*. We moeten nu eens *ophouden met het bashen van de financiële sector*. De mindset bij politieke beleidmakers is verkeerd. De financiële sector wordt nog steeds weggezet als “malign” en niet als “benign”.

5. Samen de schouders er onder !

Tot 2007 hebben we vierhonderd jaar lang een internationaal toonaangevende financiële sector gekend. Maar in de nadagen van de financiële crisis hebben we de afslag met London en Dubai gemist. We hebben van de neergang geleerd. Er is vanuit de sector zelfreinigend vermogen ontstaan. En daar was ook alle aanleiding toe. Maar nu moeten we dóór. Door met financieel ondernemen, met innovatie en groei. Omdat we daar enorm goed in zijn en er potentieel ligt om aan te haken bij de mondiale groei. De financiële sector is een topsector en moet bijdragen aan een land dat door zijn welvaart, internationale oriëntatie en leefklimaat een mondiaal onderscheidende positie verwerft.

Daar hoort een herkenbaar toekomstscenario bij. Samen de schouders er onder.

VNO-NCW wil de totstandkoming daarvan graag voor U in de vertrouwde Malietoren faciliteren.

Hans de Boer, 24 februari 2015